

La Barraca 2: Bèsties

La Barraca dels valencians moros va tenir un èxit descomunal, però amb retard. Quan es va publicar en fulletó al diari *El Pueblo* de València, no en va fer cas ningú. El mateix Blasco, molts anys més tard, ho recordava: "Mis bravos amigos, los lectores del diario, solo pensaban en el triunfo de la República, y no podía interesarles gran cosa una lucha entre huertanos, rústicos personajes que ellos contemplaban de cerca a todas horas". Qui sap si els republicans de València no veien tan clar com Blasco el "realisme" d'uns personatges tan moros i tan rústics,... precisament perquè els coneixien de prop. El cas és que, a més de passar "casi inadvertida" a les pàgines d'*El Pueblo*, la novel·la no va tenir tampoc èxit notable en la primera edició feta a València: 500 exemplars de venda, i entre Blasco i l'editor Sempre es van repartir 78 pessetes de benefici. Després se la va trobar a Sant Sebastià un professor de liceu de Baiona, la va traduir al francès, i tingué el primer èxit de públic. La van descobrir llavors a Madrid i la van publicar en fulletó al diari *El Liberal*. El triomf estava en marxa. ¿Pels seus mèrits literaris, per allò que s'hi veia de "denúncia" social, o per descriure uns llauradors valencians tan típics, tan exòtics, tan moros i tan bèsties? Per cert, el títol primitiu de la narració era *Venganza moruna*.

A la comarca de l'Horta, viuen dues races de gent. Els burgesos de la ciutat, que són una raça d'exploradors i avars sense pietat, però alhora imbècils, ingenus, i estranyament pacífics. Els quals parlen naturalment castellà. I una altra raça, tan allunyada de la primera com un esquimal d'un hotentot, d'explotats rurals, obtusos, justos, violents, nobles de cor i animals. Tan primitius, que només parlen una estranya cosa inarticulada, que se suposa valencià. La percepció que en té Blasco, dels uns i dels altres, és ex-

tremadament curiosa. S'imagina, per exemple, que quan pels carrers de València passaven les vaques que repartien la llet, amb l'esquella feien "sonar a los adormecidos burgueses con verdes prados y escenas idílicas de pastores". D'imaginació que no en falte. Covards, també són, els burgesos de casa: quan el vell usurer està a punt de morir per via de la corbella del tio Barret, li entra l'espant suprem, i "tan grande era su terror que hasta le habló en castellano". Gran devia ser el terror, en efecte. No és estrany perquè des de la ciutat —que és l'òptica de Blasco, evidentment— els llauradors de fora muralla són realment temibles, poca broma: són gent que "desde que nace ve la escopeta colgada detrás de la puerta", amants del fum de la pólvora, de les punyalades, les pallisses monumentals i altres entreteniments per l'estil. A l'horta, ja se sap, "el paisaje respiraba paz y honrada bestialidad".

El mestre, pobre home, s'escarrassa a ensenyar les "bones formes" i a "parlar com les persones". No hi ha res a fer: els xiquets seran tal com els pares, "tan brutos... que ladran", i no seran ells els que ajudaran a dissoldre "las sombras de barbarie de esta huerta". Quan un xiquet insulta un altre dient-li "Morros dhaca", el mestre, patètic, arriba a la desesperació total: "¡Si al menos hubiese usted dicho *Morros de jaca!*". Jo supose que, en el fons, Blasco pensava com el mestre. O en tot cas, no dona cap indici de pensar

d'una altra manera. Tot és, en aquella horta africana, salvatge, primitiu i animal. Quan els homes riuen, el novel·lista escriurà "rugir de risa", "risotadas brutales", o que riuen amb "gozo infernal". Igual que *mugen* de gust o de pena. Quan les dones preparen el cos de l'albat, les flors al cap de l'infant mort són "un adorno salvaje, igual a los de los indios de teatro". I així tot l'aire de la novel·la: miserables, primitius, ignorants i salvatges.

D'una raça animal, fins i tot en la fisiologia, tan dura que és cosa de gran admiració, i tan robusta que, segons Blasco, els mateixos habitants de l'horta n'estaven immensament pagats. Quan Pimentó i els dos germans Terrerola fan la cèlebre "porfia" de beure aiguardent i jugar a cartes a la taverna fins a caure per terra, els espectadors fingeixen indignació per un desafiament tan brutal, però en el fons —diu l'autor— estaven ben orgullosos de tenir com a veïns uns homes tan animals, o tan vegetals o tan metàl·lics: "¡Vaya unos mozos de hierro que cria la huerta!". Sense alçar el cul de la cadira ni els ulls de les cartes han despatxat tres càntirs d'aiguardent, i com si fóra aigua: el tercer dia beuen encara, i juguen sense fer un sol error. ¿Quina persona normal, civilitzada, urbana, humana, resistiria això? Aquest és el punt: els llauradors de Blasco no són, en realitat, cap de totes aquestes coses.

No és estrany que l'èxit inicial de *La Barraca* vinguerà de França; els personatges de Blasco recorden, com a bessons, els valencians esparracats, bruts i bestials dels dibuixos de Gustave Doré. Només que els del nostre insigne autor són més bèsties encara: són com se'ls imaginava un petit burgès de la ciutat de València.

Joan F. Mira